

Sviatok Povýšenia svätého Kríža

Branislav Krasnovský

16. septembra 2021 ✝ Cirkev

Sviatok Povýšenia svätého Kríža patrí k najstarším sviatkom východnej cirkvi. Historici východnej cirkvi sa zhodujú v tom, že predovšetkým dve hlavné udalosti boli podnetom k ustanoveniu tohto sviatku: nájdenie sv. kríža Pánovho v roku 326 svätou Helenou, a navrátenie tohto Kristovho Kríža z Perzie v roku 628.

Sviatok Povýšenia svätého Kríža sa slávi 14. septembra.

Zdroj: farnosť Dubovica

Podľa kresťanskej tradície objavila ostatky Svätého Kríža svätá Helena, matka cisára Konštantína Veľkého (324 – 337), ktorý musel o rímsky trón bojovať. V roku 312 porazil väčšinu svojich rivalov v bitke pri Milvijskom moste. Pred bitkou sa mu prisnil sen, v ktorom uvidel Kríž a počul hlas: „V tomto znamení zvíťazíš.“ Jeho jednotky, bojujúce pod zástavami s Krížom, aj zvíťazili.

V roku 313 vydal cisár Konštantín Veľký Milánsky edikt (spoločne so svojím spoluvládcom Liciniom), ktorým zrovnoprávnil kresťanstvo s ostatnými rímskymi náboženstvami a ukončil tak prenasledovanie kresťanov. Aj samotný Konštantín Veľký sa nakoniec na smrteľnej posteli v roku 337 stal kresťanom. Prijal krst, pretože veril, že ak na smrteľnej posteli prijme krst a nespácha žiaden ťažký hriech, cestu do Neba bude mať otvorenú.

Jeho matka, svätá Helena (okolo roku 255 – 330) sa stala kresťankou podstatne skôr ako jej syn. V roku 326 sa vybrala do Jeruzalema, aby našla Kristov hrob a jej cesta sa skončila úspechom. Informácie o putovaní svätej Heleny, nájdení Kristovho hrobu i zvyškov Kríža, na ktorom bol Ježiš Kristus ukrižovaný, zanechal biskup sv. Ambróz Milánsky (340 – 397).

Podľa kresťanskej tradície našla svätá Helena Kristov hrob v blízkosti Golgoty a takisto našla v zemi zahrabané zvyšky troch krížov i tabuľku s nápisom INRI. Kríž zahrabali do zeme krátko po Kristovom ukrižovaní, aby ho nemohli kresťania uctievať, v nasledujúcom období, po páde Jeruzalema v roku 70 po Kristu nad miestom, kde sa našiel Kristov Kríž Rimania postavili pohanský chrám, zasvätený bohyni Venuši, ktorý však nechala sv. Helena zbúrať.

Zdroj: wikimedia commons

Časť kresťanov, ktorí však naďalej žili v Jeruzaleme a po jeho zničení v okolí mesta, si však ústnou tradíciou odovzdávala informácie o mieste, kde sa Kristov kríž nachádzal.

Keď svätá Helena našla zvyšky Kríža spolu s ďalšími dvomi, podľa legendy boli všetky tri kríže „otestované“ položením mŕtvoly mladého muža, ktorý sa na Kristovom kríži prebral k životu. Podľa ďalšej legendy, na príkaz patriarchu Makariosa, sa troch krížov dotýkali choré ženy, ktoré pri dotyku s pravým Kristovým Krížom vyzdraveli. Takisto sa podarilo identifikovať Kríž, ktorý patril polepšenému lotrovi Dismasovi. Patriarcha Makarios potom kráčal aj s Kristovým Krížom opäť na Golgotu, kde drevo Kristovho Kríža vyzdvihol k verejnej úcte.

Konštantín Veľký po nájdení Svätého hrobu a zvyškov krížov nechal na mieste Kristovho hrobu vybudovať Baziliku Božieho hrobu. Informácie o budovaní baziliky opísal aj Konštantínov životopisec Eusébios z Cézarey, baziliku začali budovať v roku 326, stavba sa úspešne zavŕšila v roku 335.

13. septembra 335 sa uskutočnila posviacka baziliky a 14. septembra 335 sa konalo vyzdvihnutie dreva Kristovho Kríža. Počas povýšenia ľud spieval *Pane zmiluj sa*. Od roku 335 sa slávi spomienka posviacky baziliky Božieho hrobu a Sviatok Povýšenia svätého Kríža. Slávnosti, na ktorých sa po prvýkrát slávil Sviatok Povýšenia Svätého Kríža, trvali celý týždeň. Časť relikvií Kristovho Kríža bola poslaná aj do Ríma, kde sú dodnes uložené v Bazilike svätého Kríža

Zdroj: wikimedia commons

Svätá Helena zomrela v roku 330 v meste Nikomédia v náruči svojho syna Konštantína Veľkého.

Bazilika Svätého hrobu v Jeruzaleme sa stala významnou kresťanskou svätyňou. V roku 610 sa stal byzantským cisárom Herakleios (610 – 641), ktorý zdedil ríšu vnútorne nepevnú a v ťažkej situácii – ríšu ohrozovali Slovania, Avari, moslimskí Arabi a Peržania. Práve vojskám perzského kráľa Chosroua II. Parvíza sa podarilo v roku 615 dočasne obsadiť Jeruzalem, pričom po dobytí a vypálení mesta odniesli so sebou aj Kristov Kríž a iné pre kresťanov sväte fragmenty a ostatky.

Byzantský cisár Herakleios bol však jedným z najlepších byzantských cisárov (silná trojica byzantských cisárov – Justinián I., Herakleios a Bazil II.). Podarilo sa mu vo vojenskom ťažení Peržanov poraziť a opäť získať Kristov Kríž, ktorý svojho času objavila svätá Helena.

Podľa kresťanskej legendy bol cisár Herakleios pripravený vstúpiť na koni triumfálnym spôsobom do Jeruzalema. Vojsť chcel bránou, ktorou kedysi s Krížom na chrbte viedli Ježiša Krista na Golgotu.

Byzantský cisár Herakleios poráža Peržanov a opäť získava Kristov Kríž

zdroj: wikimedia commons

Do mesta však triumfálne na koni a s Kristovým krížom napokon cisár Herakleios nevstúpil. Podľa legendy totiž spadla časť brány a nad troskami sa objavil anjel, ktorý oznámil, že do Jeruzalema nemožno triumfálne a pyšne vstúpiť uvedenou bránou, pretože touto bránou viedli na smrť Pána Ježiša.

Cisár Herakleios sa rozplakal, zoskočil z koňa a strhol zo seba vojenské brnenie, v ktorom porazil Peržanov. Nechal si len skromnú ľanovú košeľu, ktorá sa obliekala pod brnenie a 3. mája 628 aj so Svätým Krížom pokorne vstúpil do Jeruzalema a potom Kríž odovzdal jeruzalemskému patriarchovi Zachariášovi.

Podľa kresťanskej tradície, keď sa Kristov Kríž vrátil späť do Baziliky Božieho hrobu, ktorú nechal vybudovať Konštantín Veľký, v Jeruzaleme nastalo obdobie nevysvetliteľných uzdravení a vyhnaní démonov.

Zdroj: wikimedia commons

Cisár Herakleios nakoniec ubránil ríšu nielen pred Arabmi, Slovanmi, Peržanmi či Avarmi, ale pokúsil sa odstrániť aj blud monofyzitizmu (učenie, podľa ktorého Kristus má len Božskú prirodzenosť), tieto jeho snahy však neboli úspešné. Zaviedol ako úradný jazyk gréčtinu, ktorá tak nahradila latinčinu.

Staroveké a stredoveké legendy dnes mnohí vnímajú s odstupom. Tieto legendy však vypovedajú veľmi veľa o mentalite a duchovnej výbave stredovekého človeka. Ten okrem iného veril, že sila Kristovho Kríža nemôže byť spojená len s kráľovskou pompou a poctami. Na to, aby sme niesli Kríž Ježiša Krista je potrebné v prvom rade čisté srdce, sebaobetovanie a vyhýbanie sa hriechu, pretože ak chceme vstúpiť do Kristovho kráľovstva, musíme nielen kráčať po úzkej a trnistej ceste, ale nesmieme zabúdať ani na fakt, že len Kríž je tou správnou bránou.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/sviatok-povysenia-svateho-kriza/>